

17. *Dices* 2. Nomine *juris communis*, de quo in *Prob.* intelligi possunt antiquæ et domesticæ Germanorum leges; ergo.

R. N. A. Quod falsitatis apertæ ex solis probationibus Concl. convincitur; ac maxime 1º. ex Ordin. Judic. Aul. *Confirm. III.* Nullum enim jus Germanorum *scriptum* (nisi forte vaga quædam ac dispersa Imperatorum mandata, quæ privatos attinerent, sed nunquam proprie *jus scriptum* constituerunt) exhiberi potest; minime vero *Corpus juris civilis* antea Germanorum proprii. 2º. Ex praxi in *Conf. III.*; quæ enim ibi dicta, unice juri Romano, sive Justiniano conveniunt, ut citationes legum omnes, quæ inde solum petita verbotenus, loquuntur. 3º. Mirum sane et incredibile, si *jus commune scriptum*, idque redactum in *Corpus juris civilis* Germanis proprium fuisset, id adeo periisse, ut nec ejus lacinia remaneret, neque ad illud Jurisconsultorum ullus appellasset; atqui nihil plane illius assignari potest, nec exhiberi Jurisconsultus, qui ad *jus commune scriptum*, sub nomine Germanis proprii, appellasset.

Sed Germani, saltem usque ad sec. XIII. receptos potius mores, teste Horp. *Cap. III. de Statu Jur. Rom. post Justinian.* atque æquitatis præscriptum, quam *jus scriptum* observabant, et judices habebant, non *juris scientia* imbutos, sed tum senili prudentia, tum experientia probatos. Sec. XIII. autem ad Germanos *jus Canonicum* transit, quo tempore verosimile est, *juris Romani* usum cœpisse apud eosdem invalescere; quod postea magis excultum, præsertim sec. XV. constitutis Academicis, ac tandem pro norma *juris dicendi* auctoritate publica receptum, juxta dicta in Concl.

18. *Dices* 3. Possumus privata conventionione contravenire juri communi; ergo hoc non ita ligat.

Prob. Ant. 1º. Mulier potest renunciare senatusconsulto Velleiano; 2º. Filius familias injungere pœnam privationis, si quid moliantur contra testamentum suum; ergo potest facere, ut leges communes in testamento suo locum non habeant.

R. D. *Ant.* Possumus privata conventionione contravenire juri communi, qua *publico N. privato subd.* in iis, quæ de forma et substantia alicujus actus requiruntur N. Quæ præcise favorem renunciantis respiciunt C. *Jus publicum* immediate, principaliter ipsius reipublicæ statum spectat, in ejusque bonum ac salutem tendit; at evidens est, huic privatos contravenire non posse; cum ipsa ratio dictet, bonum privatum esse communi posthabendum. *Jus privatum*, bonum singulorum immediate respicit, consistens in jure Contractuum, Tutelarum, Testamentorum, etc. Neque huic contravenire privati possunt, in iis, quæ *jus* hoc requirit ad formam et substantiam actus; nam, licet *jus* dicatur privatum, auctoritate tamen publicum est. Sed hoc jure etiam subinde quædam in favorem particularium statuuntur; quo casu possunt renunciare juri suo, vel potius favori sibi a jure concessio; nisi vel ad renunciandum a jure declarentur inhabiles, vel renunciare non possint sine præjudicio alterius; hinc dixi: in iis, quæ præcise favorem renunciantis respiciunt. At quod tunc renunciare possint, id ipsum ex jure descendit. L. 29. C. de Pact. L. Pactum ff. eod. L. 41. ff. de Minor. Hinc patet Resp. ad Probat.; nam

Ad prob. 1am. R. D. Potest renunciare senatusconsulto Velleiano quoad *usum et executionem*, h. e. potest non uti hoc senatusconsulto C. Potest renunciare, h. e. facere, ut ipsi leges non habeant hoc beneficium; vel leges hoc concedentes non valeant N. Beneficium senatusconsulti Velleiani principaliter in feminarum bonum constitutum est; ad utendum vero hoc beneficio eas nulla lex absolute adstringit; vel ad renunciandum huic beneficio reddit inhabiles; vel excipit ab iis, quos generatim suo favori renunciare permittit; sed neque hæc renunciatio cum præjudicio alterius fit; igitur probabilius huic favori renunciant valide. Sed de hoc plura suo loco.

Ad prob. 2am. N. Simpliciter; ut ex proposito dicitur suo loco, ubi et disparem rationem leges utrumque inter senatusconsultum.

Ad prob. 3am. R. D. A. Potest hanc pœnam injungere, ne quid contra testamentum suum *validum* moliantur frivole C. Ne quid moliantur contra illud debitis solemnitatibus destitutum N.

§ II.

Quæ sit auctoritas *Juris Communis* comparative ad *Jus Provinciale*, vel *Statuta locorum*?

19. *Nota I.* Cum *juris communis* nomine veniat 1º. *jus Romanum*, vel Justinianicum simpliciter tale; 2º. *jus Romano-Germanicum*, duplex hic movetur quæstio; *prima*: an *jus commune Romanum*, ut ut auctoritate publica receptum, cedere tamen debeat juri provinciali, vel, ut dicitur alias, Statutario, h. e. ut in decidendis controversiis attendi hoc debeat, etsi eo contrarium statuatur juri Romano? *Secunda*: utrum idem dici possit, ac debeat, quoad legem communem Imperii Germanici propriam, velut in Recessibus contentam. Pro quo ultimo

20. *Nota II.* Legem Imperii communem dividi in *fundamentalem*, et non *fundamentalem*, sive *simplicem*. Prior est, quæ, ceu basis et fundamentum Reipublicæ ordinatur immediate ad salutem ipsius Imperii, servandamque compagem. Unde et lex Imperii *publica* apud Jurisconsultos audit; inque hujus censum iidem referunt Auream Bullam, Capitulationes Cæsareas, Transactionem Passaviensem, Pacem Publicam sive Profanam, Pacem Religiosam, Westphalicam, et quæ sunt id genus. Posterior, quæ subditorum salutem atque utilitatem publicam proxime ac principaliter respicit; atque eo pertinent, quæ circa Contractus, Testamenta, Successionem ab intestato, et similia, ordinata sunt. *Fundamentalem*, seu publicam Imperii legem quod attinet, facile convenit inter omnes, eam a nullo *Statu* posse pro libitu contrario statuto abrogari, ac proinde huic, si quod prætenderetur, nunquam cedere fundamentales leges. Sola igitur disceptatio remanet de non *fundamentali* (quam etiam, mea pace, *simplicem*, *privatam* quis vocet) eamne tollere possint Status in provinciis contrario statuto, ut juxta hoc, non illam *jus reddendum* sit?

21. *Dico I.* *Jus Romanum*, vel Justinianicum, ut ut receptum, sic tamen non obligat, ut cedere ei debeant leges provinciales. Est communis.

Prob. Ex ordinatione iudicii aulici data a FERDINANDO III. Imperatore *Tit. I. n. 16.* qua diserte præcipitur, ut in iudicando Status Provinciæve cuiuslibet leges observent, sic quidem, ut *non, nisi his deficientibus*, jus Romanum obtineat. Eadem præcipit ordinatio Cameralis novissima *Part. I. Tit. 13.* Unde et CAROLUS V. in prologo Constitutionis criminalis profitetur, nolle se provincialibus legibus obesse. Igitur jus Romanorum solummodo sic est receptum, ut tum succedat, cum provinciale defecerit, ac proinde et huic cedere debet, perque hoc abrogari istud potest.

Quantum ad jus Longobardico-feudale, idem est iudicium, hac tamen cum cautela, ut discrimen teneatur Imperii inter et Statuum feuda. Si Status Imperii feudum possideat Imperii; hujus atque Imperatoris legem negligere non potest; quia generaliter vasallus in domini detrimentum immutare nequit conventionis legem; quod si vero Status ipse in feudum concedat, eo tum casu poterit recedere a Longobardorum inventis, aliamque vasallo suo legem dare non prohibetur. Ex dictis per se nascitur hoc

Corollarium. Non solum iudicem in tribunalibus teneri ad ferendam sententiam juxta legem provinciæ, sed etiam Theologos pro foro conscientia, etsi jus Romanum contrarium esset legi provinciæ; pro hoc enim casu jus Romanum cum receptum non sit, nec obligat, nec esse norma potest pro ullo foro decidendi.

22. *Dico II.* Cedit e contra, *per se loquendo*, lex provincialis legi communi imperii. Ita communis, et vera Jurisconsultorum sententia contra THOMASIIUM, *Diss. de Stat. Imper. Potest;* STRYCKIUM, PFEFFINGERUM, HIPPOLITUM A LAPIDE, et ex Protestantibus similes nimios autonomiæ patronos.

Dixi vero: *per se loquendo*: a regula enim subtrahimus 1°. si quæ Imperii provincia ex conventionem, aut concessionem suæ est permissa autonomiæ; pacta enim infringere, altera parte invita, nefas est; nec revocari facile potest, quod præsertim ex causa et merito est concessum. 2°. Si lex provincialis, quæ fertur, sit duntaxat præter, non contra jus Imperii commune: cum nihil jam sit, quod eidem obstare possit. 3°. Si juxta leges provinciales, etsi Recessibus contrarias, in supremis Imperii tribunalibus fuerit aliquoties iudicatum; ut enim lex adversam recipit consuetudinem, ita, data hypothese, introducta censetur. 4°. Si leges provinciales in ipsis approbentur Recessibus, vel declaret Legislator, quod iis derogare nolit. Nunc conclusio

23. *Prob. I.* Potestas legislativa, de facto competens Statibus, eis ab Imperatore data fuit; igitur tanta dici nequit, ut summam hujus vincat potestatem: atqui hanc vinceret, si ejus inviti possent legem abrogare statuto contrario; ergo. *Maj.* indubia videtur; constat enim inter omnes, Carolingicorum ætate, Principes Germaniæ, qui illorum suberant imperio, condendæ legis facultate caruisse; eam igitur a nemine alio, quam ab Imperatore habere possunt, vel hujus consensu expresso, vel, si præscriptione immemoriali acquisierint, saltem consensu tacito. *Cons.* non minus extra aleam posita est. Quod enim tantam iis potestatem contulerit, quæ summam ipsius Imperatoris elideret, nullo imprimis hujus consensu expresso constat; nec tacitus præsumi potest, tum quod credibile nullo modo sit, Imperatorem, dum potestate legislativa donavit Principes, summam suam

ab eorum voluerit pendere arbitrio; tum quod summa tribunalia, statuta ejusmodi, ceu valida, non solcant agnoscere; sed reformationis discrimini subest sententia, quæ in Provincia juxta hujus legem, contra communem Imperii lata, si appellationis via ad summa tribunalia deferatur, cujus plura prostant exempla. Vide MYNSINGER. *Resp. 36. n. 6.* atque alios. Sed et *Min. subs.* per se constat.

Nec officit, quod, de quo post pacem Osnabrugensem *Art. 8. §. 1.* non dubium est, Status *superioritate territoriali* gaudeant, unde profluat legum ferendarum facultas; nam 1°. superioritas illa territorialis subordinata nihilominus est Imperatori et imperio; atque hinc 2°. quotquot superioritatis illius, etiam post pacem Osnabrugensem descriperunt indolem, aiunt, esse *potestatem summa* (Imperatoris) *inferiorem; summæ æmulam, proximam,* etc. Vid. HORN. *Juris publ. Prud. Tit. 59. §. 2.*

24. *Prob. II.* Recessus Imperii Imperatorem et Status obligant per modum contractus, ut dixi supra; ita enim communis fere Recessuum formula sonat, in specie in Recessu *anni 1654.*, tam enim Imperator, quam Ordines Imperii ita conveniunt inter se: infero: Ergo multo minus poterunt Ordines pro lubitu datam fidem frangere, quod facerent, si statuto contrario, quivis in Provincia abrogarent legem, de qua convenerunt.

Neque dicat quis cum STRYCKIO *in usu mod. Pand. Tit. de Legib. ac PFEFFINGERO in Not. ad Vitriarium L. 3. Tit. 17.*, quod legum istarum auctoritatem, promissamque fidem Status satis servent, si modo sese mutuo iisdem adstrictos fateantur, licet subditos quisque suos earum vinculo eximat. Nam

1°. Consentiant Status in legem ferendam, ut omnes Imperii *immediatos et mediatos* obliget, consentiant enim in eam, quam fert, ac promulgat Imperator: sed hic obligatos; pro ratione materiæ legis, omnes vult; ita enim vulgata omnium pene Recessuum formula sonat: *Statuimus igitur, ordinamus, volumus,* ait Imperator in Recessu cit. *anni 1654., ac mandamus omnibus et singulis.* NB. *Immediatis et mediatis,* etc. 2°. Lex, de qua conventum, non raro est ejusmodi, ut ad eam *observandam* Status ipsi non adstringantur; igitur eorum subditi astringuntur, qui respectu Imperii subditi mediati sunt; atque idcirco Status ipsi, saltem ad legem *conservandam* ligabuntur. Res exemplo pateat. Imperii lex est; quod cuivis mediato a Statuum curiis ad summa Imperii tribunalia provocare liceat. Lex ea Status ipsos non stringit: per se enim constat, hos non nisi ab Imperii tribunalibus iudicari posse; non igitur obligati sunt ad hanc legem *observandam*: sed an neque ad *conservandam*; vel non impediendum, ne quis eorum subditus ejus beneficio legis utatur? Id ne unus hactenus asserere ausus. Quin contrarium ipso facto profitentur Principes, quotquot privilegium *de non appellando*, vel impetrarunt ab Imperatore, vel adhuc efflagitant; at si contrario statuto abolere hanc possent legem, quid tam impense conarentur isthoc donari privilegio?

25. *Prob. III.* Etsi Imperator, antequam communem ferat Imperii legem, Statuum necesse habeat consensum exquirere, suo tamen duntaxat nomine illam edit, promulgat, imperatque observari, adeo ut, licet in legem all-

quam consenserint Imperii Ordines, horum tamen placitum ne senatus quidem consulti, minus alicujus legis habeat robur, usque dum mandatum accesserit Imperatoris; id non diffitetur STRYCKIUS cit. in hoc multo æquior; quam HIPPOLITUS A LAPIDE *L. de Rat. Stat. P. I. cap. 4.* qui primus ei unus contrarium asserere ausus, etsi audacissimæ sententiæ ne unum et fundamentum suppetent omnia Imperii scrinia. At si ita est; quo jure poterunt Status abolere legem Cæsare invito, quæ fieri non poterat, nisi eo volente?

Adde, quod contraria sententia, id quod ei exprobrat BURGRAVEN *de summa Rer. L. I. c. 11. §. 2.* imo ipsi sanioris mentis Protestantes, pugnet adversa penitus fronte cum omni Annalium antiquioris, medii, et recentioris ævi fide, cum origine Statuum: subvertat publica Imperii jura, et fundamentales leges: adversetur principiis doctrinæ civilis: tollat harmoniam, et, quam pulcherrimam deprehendimus, Imperatorem inter Ordinesque dependentiam, et coherentiam inter ipsos Status: pertentet tacite sanctum Imperii vinculum, animamque. At scire tamen refert, quibus nitantur fundamentis nostri Monarchomachi.

26. *Dicunt* 1. Negans sententia non indiget probatione, cum fundetur in libertate et licentia, ait THOMASIVS §. 45. *Dissert. de Statuum Imp. potest. Legislat.* Item: Imperii haud interest, quo jure quisque Statuum suos regat subditos; inquit STRYCKIUS *de Legib. §. 5.*

2. Vix est in Imperio provincia, quæ non habeat peculiaria statuta, et inter se et ab Imperii legibus diversa. Exemplo sit testium numerus ad testamentum pagani requisitus. Vulgata est illa de Notariis ordinatio, MAXIMILIANI I. in Comitibus Coloniensibus anno 1512. ea septem exigit; at statulâ localia modo quinque, modo tribus contenta sunt; ergo.

3. Jurejurando se debent obstringere et Judex et Assessores Imperialis Camerae, quod juxta ejusmodi statuta velint dirimere controversias.

4. Quid potest Imperator toto in Imperio, hoc idem quisque Status in sua provincia; ut in brocardicon ac regulam abierit: *Quisque Status in suo territorio est Imperator;* ergo potest Status vel recipere leges, quas velit, vel ejicere, quas nolit.

5. In Recessu Imperii novissimo §. 105. jubentur Judex et Assessores Camerae *æque* secundum statuta, ac recessus Imperii, et jus commune ferre sententiam; ergo statuta, vel jus provinciale non cedit juri communi Imperii. At lubrica plane, nulliusque roboris hæc momenta sunt. Unde

R. *Ad 1. N.* Utrumque assertum. *Primum:* cum enim, quidquid libertatis habent, vel tum ex concessione Cæsarum, tum J. P. W. habeant juxta prob. Concl.; si quid plus sibi tribuant, quam concessum legatur, vel maxime probatione indiget; saperet enim hoc privilegium, quod probandum est. *Alterum:* quia non quæritur hic, an, et quantum intersit Imperii, quo jure quis Status regat subditos? sed quantum ad regendos juris acceperint? an cum, vel sine subordinatione? constat autem, quidquid superioritatis habent; eos ex concessione, nec nisi cum subordinatione habere ad Imperium et Imperatorem. Utriusque vero asserti, ac principii monarchomachici falsitas ex ipsa detegitur modestia atque observantia Principum, admittere renuentium quæstionis ejusmodi, ac, si verum fateri velimus, ancipitis plane ac periculosæ adulationis illecebras.

Ad 2um. R. C. A. D. *Cons.* Ergo lex Imperii cedit provinciali *per se*, et regulariter N. Aliquando, in circumstantiis supra jam exceptis C.

Ad 3um. D. Debent jurare, quod juxta ejusmodi statuta velint dirimere controversias, posthabito jure communi sive Romano: item, si non obstet jus aliud Imperii C. Posthabito etiam jure Imperii si quod extet contrarium N. Tunc enim *per se* loquendo hoc prævalet.

Ad 4um. R. 1°. Si jactata illa parœmia, ita simpliciter posita, sit vera, quid igitur obstat, quo minus vel Principes respective ad suum territorium usurpent *Imperatoris* titulum, vel illo eos venerentur adversarii? Cur adversariorum hactenus nemo vulgatæ parœmiæ ausus veritatem palam evincere, cum, qui ea de re aliquando quid scribere tentarunt, id, suppresso plerumque aut ficto sub nomine fecerint, ut vel hinc quis facile æstimet, quam diffidant ipsi veritati sui brocardici.

R. 2°. Brocardicum igitur istud, ut eo uti liceat, oportere, sano sensu accipias. Nimirum sunt Imperator *imitative* secundum quid, quatenus, stabilita nunc ipsis jurisdictione territoriali, varias hujus species exercent, quæ antea Imperatoribus propriæ; quin demus, eos hoc in genere posse quid plus suo in territorio, quam Cæsarem in Imperio; sic ferunt leges, quin necesse habeant, aliorum consensum exposcere; secus ac Imperator, cui ad ferendam legem toto pro Imperio opus consensu Ordinum *capit. Leopold. et Joseph. Art. 2.* At nondum idcirco suo Status in territorio Imperator est; nam 1°. Status quidem ipsi *immediate*, horum vero subditi *mediate* subduntur Cæsari, hic vero mortalium nemini: ab illis ad hunc, non vice versa, datur appellatio: Statuum *immediatus*, ac totius Imperii supremus judex Cæsar est; nemo Cæsaris: vide his similia passim apud FABRUM in *Cancell. Stat. Cætera* porro jactati brocardici vitia notat BOECLER. in R. J. N. aliique apud SWEDERUM *Part. Special. Sect. II. Cap. X. pag. 804.* quibus adnumerandum istud, de quo est præsens controversia. Ratio demonstrativa est

1. Quæcumque asserta fuit Statibus jurisdiction territorialis, non nisi cum subordinatione ad Cæsarem asserta fuit, ut hanc exserere aliter haud possint, quam *salvo juramento*, quo quisque Imperatori et Imperio obstrictus est. J. P. O. *Art. VIII. §. 2.* Atqui solemniter jurejurando, deposito antequam investituram a Cæsare capiant, se huic obstringunt singuli ad præstandam ei fidem, subjectionem, obedientiam, ita enim formula juramenti sonat; ergo contra Cæsaris, utpote superioris ac domini sui legem nihil possunt.

2. Si Status quilibet est suo Imperator in territorio, h. e. ut exponunt adversarii, tantum possit suo in territorio, quantum Imperator in Imperio; igitur quavis in provincia duæ concurrunt potestates, a se mutuo independentes: Imperatoris altera, altera Status. Damnet jam, quod sit exempli instar, Imperii lex usuras quincuncibus majores; e contra illas statuat lex provincialis. Utra cedat alteri? neutra; quia Legislatorum potestas hinc inde æqualis est. Quænam igitur legum harum, sibi directe adversantium judicatio norma sit, dum altera non cedit alteri? Utraque nimirum, sicque judicium ineluctabile erit; vel in arbitrio positum judicis, quem damnare velit, vel absolvere, quo nihil absurdus.

Ad 5um. R. 1°. Si particulam *æque* in rigore sumas, 1. igitur hoc ipso lex Imperii non cedit legi provinciæ, sed utraque æqualis erit auctoritatis et

norma iudicii, atque ita adversarios rursus premet difficultas nunquam superabilis, quæ ante indicata. 2. Sic triplex esset norma iudicii, lex provincialis, lex Imperii, jus *commune*, quo Romanum intelligitur, quia textus ait: ut *æque juxta statuta*, ac *recessus Imperii*, et jus *commune* ante oculos habeant, dum ferent sententiam, sicque crescet allata difficultas. Necesse igitur est alium esse Ordinationis sensum. Quare cum communi juris Interpretum

R. 2º. Sensum esse, quod tria hæc jura sint norma iudicii, Provinciale, Romanum, atque illud Imperii Germanici; sic tamen, ut, dum sibi adversantur, unum cedat alteri. Commune et Romanum vere est norma iudicii, quantum illi per Provinciale, vel aliud Imperii derogatum non est: si derogatum fuerit per alterutrum, hoc vincet; ac si quidem per Provinciale, stabit hoc, sed quatenus non adversatur speciali legi Imperii; hæc enim, per se loquendo, juxta Concl. cum lata sit ex conventionem Statuum, auctoritate munita Cæsaris, hujus totiusque Imperii nomine promulgata, haud dubie fortior est, cui lex privati Status, ob subjectionem Imperatori et Imperio debitam, debet cedere.

ARTICULUS II.

Præcognita generalia de Jure Canonico sive Ecclesiastico.

27. Jus *Canonicum*, quantum ad vocem, ex fonte græco natales hausit. *Κανον* quippe Latinis *regulam* sonat. Maluit Ecclesia decreta sua appellare potius *Canones*, sive regulas, quam leges; non propterea, ut perperam Protestantibus placet, quod ipsa potestatem legislativam sibi a Christo concessam non crederet; sed quod lex, vel ipso sono nominis, plus rigoris præferat et dominatus despotici cum vi coactiva, et impositione pœnæ, juxta L. 7. ff. de LL. *Legis virtus est imperare, vetare, permittere, punire*; nomen vero regulæ mansuetius regimen importet. Nimirum Ecclesia, ita edocta a divino Fundatore suo, vinculis charitatis potius suos vult trahere, nec continuo vi ac rigore, nisi dum necessitas extorqueat, suos ad obediendum compellere, juxta illud Matth. 18. v. 17. *Dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, tunc primum sit tibi sicut ethnicus et publicanus*, sive excommunicatus, inque eum finem continuo etiam vim coactivam ac puniendi confert Apostolis. Porro jus *Canonicum*, nomine satis vulgari *Ecclesiasticum* dicitur tum ratione originis, quod proveniat ab Ecclesia; tum quod circa ejus regimen versetur. Item: *Sacrum* a materia, quæ sæpe spiritualis est. Etiam *Pontificium* a summis Pontificibus, a quibus vel extra Concilium; vel in Concilio una cum congregatis aliis Ecclesiæ Prælati conduntur præcepta vel *Canones*. Hoc tamen nomen Protestantes refugiunt.

Nos modo de hoc quoque jure pauca delibabimus, in quantum generalis quædam ejusdem notitia requiritur ad percipienda plenius, quæ tractabuntur; uti enim jus *Canonicum Theologia*, ita hæc priori adjuvatur. Unde

28. *Dico I.* Jus *Canonicum* sic definiri potest: Jus positivum a SS. Pontificibus traditum, vel constitutum, vel approbatum in ordine tum ad publi-

cum Ecclesiæ regimen, ac dirigendos fidelium mores actionesque ad cultum divinum, juste pacificeque vivendum, sicque ultimo eos perducendos ad finem ultimum supernaturalem; qui est beatitudo sempiterna. Singula fere datæ definitionis verba multiplicem ejus differentiam a jure civili produunt.

Dixi vero 1º. A SS. *Pontificibus*; summa enim eorum est in ferendis pro tota Ecclesia legibus auctoritas, cum illa Prælatorum inferiorum se solum intra suarum Diocesium limites contineat, sique congregati in Concilio sint, ut *Canones* ab iis conditi robur obtineant in Ecclesia, necesse est, summi Pontificis consensus accedat vel approbatio; neque enim aliter ab origine Ecclesiæ usque huc quidquam virium habuerunt in Ecclesia decreta Episcoporum. Sed et præterquam quod amplissima potestas clavium sancti Petri successoribus a Christo tradita id exigat, poscit Ecclesiæ per totum orbem dispersæ natura et indoles, ac unitatis in Cathedra Petri tanquam centro stabilitæ, ac perpetuo conservandæ ratio, ut sit potestas regendi Ecclesiam citra Conciliorum ambages exercenda, qua SS. Pontifices semper usos esse, evincit omnis ævi fides, et amplissima illa definitionum, decisionum, Epistoliarum Decretalium, Bullarum, Rescriptorum, aliarumque varii nominis Constitutionum Pontificiarum multitudo, quæ ingentibus juris Ecclesiastici Collectionibus causam præbuit.

Dixi 2º. Vel *traditum*, vel *constitutum*, vel *approbatum*. Prius; quia et jure canonico præcepta tum divina, tum naturalia, ac divinarum Scripturarum sæpe occurrunt sententiæ, quæ traduntur tantum a Pontificibus. Alterum; ob decreta ab ipsis edita Pontificibus. Tertium; ob varias Patrum sententias; item Imperatorum placita et leges, quæ, nisi a Pontificibus approbata fuissent, ac in vim legis adoptata, illam in Ecclesia non haberent, præsertim quatenus Principum leges de rebus spiritualibus, ac solius Ecclesiæ judicio ac Christo subjectis disponunt.

Varias juris Ecclesiastici divisiones Canonistæ instituunt, velut dum illud partiuntur in *publicum*, quod publicum Ecclesiæ statum, ejus negotia publica, electiones, jurisdictionem Prælatorum, etc. ordinat, ideoque ad ipsam Hierarchiam, sive *imperantes in Ecclesia qua tales* pertinet: tum *privatum*, quod actiones et mores *parentium*, seu fidelium qua talium dirigit. Item in *scriptum*, et *non scriptum*, quorum prius legibus et constitutionibus, alterum traditionibus moribusque continetur. In *antiquum*, *novum*, et *novissimum*. Primum initium ducit ab ipsis Ecclesiæ cunis, omnesque ejus demum sint nominis, legum sacrarum collectiones tam in Orientali, quam Occidentali Ecclesia usque ad medium seculum XII. concinnatas complectitur. Alterum originem ducit a compilatione Canonum et Decretorum, quam GRATIANUS suscepit, et anno 1151. publici juris fecit; quam postea subsecuta sunt alia collectionum volumina, SS. Pontificum jussu adornata et publicata, ut Libri V. Decretalium GREGORII IX., Liber VI. BONIFACII VIII. aliaque in Corpore juris clausa, ex quibus Corpus juris canonici coaluit, ut quidquid eo clausum et collectum, juris *novi* nomine veniat; *novissimi* vero, quæcumque vel Conciliorum generalium auctoritas, vel Pontificum adjecit, ut Conciliorum *Canones*, Bullæ, Constitutiones Pontificum, etc. quæ in ipso juris canonici Corpore sedem nondum habent. Atque de hoc utroque, *novi* et *novissimo* modo disseremus, cum priores divisiones præsens institutum nostrum non atlineant.